

Pratarmė

Nors sociologas Vytautas Kavolis kartą prasarė, kad jubiliejų šventimas yra kultūros paralyžiaus išraiška, vis dėlto sukakčių paminėjimas būna prasmingas, jei minėtojai bando naujai pažvelgti ir perinterpretuoti daugiau ar mažiau laike nutolusių kūrėjų tekstus ir jų esamą poveikį dabarties kultūrai. Šiame žurnalo numeryje toks analitinis žvilgsnis skvarbo trijų reikšmingų literatūros figūrų – kritikų Vytauto Kubiliaus ir Rimvydo Šilbajorio bei dramaturgo Kosto Ostrausko kūrybą – 2016 metais jie visi būtų šventę 90-mečius.

Straipsnių skiltį atveria Aušros Jurgutienės mokslinis tekstas, originaliai sulyginantis dviejų bene ryškiausių XX a. II pusės lietuvių kritikų darbus dekonstrukciniu aspektu. Konstatavusi, kad šiuo metu dekonstrukciją yra „ištikęs vaiduoklio likimas“, autorė polemiškai ir žaismingai „dekonstruoja“ Kubiliaus ir Šilbajorio kūrybos trajektorijas, kartu aktualizuodama jų palikimą bei reikšmę šiuolaikinei kritikai. Virginija Cibaruskė išsamiai pristato Jurijaus Lotmano recepciją Lietuvoje ir pasaulyje, aiškina atramines mokslininko kultūros semiotikos sąvokas ir pagrindžia jo teorijos gyvybingumą, ypač kai kyla diskusijų dėl teksto ir konteksto statuso. Aktualius literatūros kanono klausimus teoriškai ir praktiškai analizuoja Viktorija Šeina, straipsnyje tirdama Maironio kaip tautinio atgimimo dainiaus įsitvirtinimą ilgalaikiame reprezentaciniame lietuvių literatūros kanone. Eksperimentinio meno ir postdraminio teatro reiškiniai, patekę į absurdo poetika žėrinčią Kosto Ostrausko kūrybą ir tapę jos intertekstais – Aušros Martišiūtės-Linartienės straipsnio objektas.

Likusios publikacijos koresponduoja tarpusavyje, t. y. turi tiesioginių atgarsių ir sąsajų su dar bent vienu šio numerio tekstu. Siejasi retokai į mokslininkų akiratį patenkančios vaikų literatūros refleksijos: tarpukario vaikiškai periodikai ir to meto premijoms skirtas straipsnis bei recenzija lyderiaujančio vaikų literatūros tyrėjo Kęstučio Urbos knygai. Žurnale vis išnyrantį baltistinės problematikos sandą šikart reprezentuoja kalbininkės Reginos Kvašytės savitas požiūris į sutelktomis literatūrologų, istorikų, etnologų pastangomis parengtą straipsnių rinkinį *Baltiška, tautinė, regioninė savimonė baltų literatūrose ir kultūrose*, o latvistikos užuominų esama ir minėtame straipsnyje apie tarpukario vaikų literatūrą.

Tradicinį žurnalui *Colloquia* sovietmečio tyrimų segmentą pristato net trys įvairaus žanro publikacijos – straipsnis, pokalbis ir diskusinė rubrika „Nuomonių

domino“: Donata Mitaitė straipsnyje „30-ųjų metų kartos konformizmas ir iliuzijos“ gilinaisi į sovietmečiu gyvenusių poetų (Algimanto Baltakio, Alfonso Maldonio, Justino Marcinkevičiaus) kūrybos, laikysenos ir slaptojo vidinio gyvenimo nesutapčių klodą. Pasiremiant gausiais pačios autorės darytais interviu (sąkytinėmis istorijomis) ir nauja archyvine medžiaga, iškyla daug oficialiojo ir neviešojo gyvenimo prieštarų, kurias švelnina autorės nuostata – ne teisti ar teisinti, o suprasti „neherojiškas, klystančias, reflektuojančias ir vis dėlto dirbančias asmenybes“. Tokia pat humanizuojanti intencija bei akademinis korektiškumas ženklina ir kitus du tekstus – Neringos Butnoriūtės išsamų pokalbį su Čekijoje gyvenančiu poetu Almiu Grybausku apie jo intelektualinį brendimą sovietmečiu ir sociologės Irenos Eglės Laumenskaitės polemiską sovietmečio tyrimų aktualijų svarstymą „Kas tikro?“ rubrikoje „Nuomonių domino“. Autorė apžvelgia tris į knygas sugulčiusius socialinės tinklaveikos projektus, argumentuoja, kodėl šiuo metu kaip metodologinis įrankis išpopuliarėjusios sąkytinės istorijos (*oral history*) tik fragmentiškai atspindi konkrečios asmenybės tapsmo istoriją, tad ją reikėtų matyti apklausiamo asmens visos *gyvenimo istorijos* kontekste. Sugestyvumo šiai publikacijai teikia tai, kad kalbama ne iš abstrakčios distancijos, o sovietmečio mentalinį palikimą traktuojant kaip likimiškai asmeninę problemą.

JŪRATĖ SPRINDYTĖ